

Forslag til effektundersøgelse på specialundervisningsområdet

Arbejdsgruppen finder det nødvendigt, at der iværksættes undersøgelser af/forskning i effekterne af, årsagerne til og rammerne for specialundervisning til børn og unge med særlige forudsætninger og behov.

Arbejdsgruppen vurderer, at sådanne undersøgelser overordnet kan bidrage til at forbedre det faglige og pædagogiske udgangspunkt for den fremtidige specialundervisning og øvrige indsats over for børn og unge med særlige forudsætninger og behov, samt afklare ressourceforbrug i specialundervisningen.

Sigtet for effektmålinger f.eks. kan være:

- Erfaringer med specialundervisningsformer. Herunder hvordan specialundervisning og specialpædagogisk bistand bedst tilrettelægges i form og indhold, således at eleverne opnår størst udbytte ift. tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling (jf. Lov om folkeskolen, LBK nr. 730 af 21/07/2000). Der findes internationale erfaringer, som beskæftiger sig med følgerne af forskellige organisationsformer. Disse kunne indsamles og bearbejdes.
- I forlængelse heraf: Hvilke fordele og ulemper er der ved specialiserede tilbud som specialskoler. Både Niels Egelund og Ole Hansen viser i deres undersøgelser, at der er tendenser til at oprette særlige tilbud til bestemte elevgrupper, og at dette medfører en ”størekasseeffekt”. Fordele og ulemper tænkes såvel i forhold til elevernes udbytte og i forhold til resourceanvendelsen.
- Årsager til henvisning til specialundervisning. Særligt interessant kunne det være at afdække, hvordan den specialundervisning, der henvises til, adskiller sig fra den almenundervisning, der udskilles fra, samt hvorvidt der kan identificeres årsager i almenundervisningen. Og i den forbindelse om der ift. forskellige elevgrupper er mulighed for at udvikle metoder mv. i den almene undervisning, således rummeligheden øges her (jf. nedenstående beskrivelse af bog).
- Afklaring af pædagogiske virkemidler ift. normalt begavede elever, der modtager specialundervisning som følge af social-emotionelle vanskeligheder, koncentrationsvanskeligheder mv.
- Evt. med udgangspunkt i elevernes individuelle undervisningsplaner kan den konkrete specialundervisnings indhold og målsætninger beskrives. Herunder kunne det være interessant at inddrage beskrivelser af læreres, forældres og elevers m.fl. oplevelser af undervisningen – evt. som det kendes fra undersøgelsen af undervisningen på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud.

- Vurdering af elevernes udbytte gennem afdækning af forudsætninger og behov ved undervisningens begyndelse, undervejs samt ved opfølgning efter undervisningens ophør.
 - Sammenhæng mellem udgifter og udbytte?
 - Sammenlignende undersøgelser af tilbud til elever, der kan siges at have ensartede undervisningsbehov, men som får forskellige undervisningstilbud.
-

Nedenfor følger et eksempel, som kunne være interessant at inddrage i erfaringsopsamlingen:

Skolens blinde øje. Urolige og ukoncentrerede børn i folkeskolen.

Af Anegen Trillingsgaard, psykolog og lektor ved Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

En undersøgelse af forholdene omkring en gruppe børn, som er særligt udsatte for at blive udskilt fra den almindelige undervisning i folkeskolen. Det er de ukoncentrerede og konstant urolige børn, der udgør et stigende antal elever. Formålet med det beskrevne forsknings- og metodeudviklingsprojekt er at få en bedre forståelse af disse børns situation i folkeskolen, at finde forklaringer på at de er udsatte for udskillelse, og at udvikle og tilpasse kognitive metoder, som kan udvide skolens muligheder for at rumme, undervise og fremme disse børns udvikling.

I bogen følges det pædagogiske og psykologiske arbejde omkring fem ukoncentrerede og urolige børn, der alle er på kanten af, hvad der kan rummes i den almindelige undervisning. Gennem et intensivt studie af de fem cases lykkes det at finde forklaringer på, at disse børn er i så stor fare for at blive udskilt af den almindelige undervisning, og at udvikle kognitive metoder kan gøre folkeskolen mere rummelig for disse børn.

Metodeudviklingsdelen af projektet viser, at det faktisk er muligt at hjælpe ukoncentrerede og urolige børn i deres dagligdag i skolen på måder, som indebærer, at børnenes problemadfærd mindskes og deres trivsel øges.

Bogens resultater præsenteres i fem cases. Hver case udgør en selvstændig empirisk undersøgelse. Gennem casebeskrivelserne formidles et billede af det enkelte barn i sin skolesituation, hvilke forhold der fremmer dette barns muligheder for at forblive inkluderet i klasseundervisningen på en måde, der sikrer dets læring og udvikling, men også hvilke forhold der virker modsat, og som gør, at barnet er forstyrrende for sig selv og andre og ikke udvikles med undervisningen. I projektet er anvendt kognitive metoder, og den teoretiske baggrund for disse (kognitiv udviklingsterapi) gennemgås i bogen. Af casebeskrivelserne fremgår, hvordan der arbejdes med de kognitive metoder, og i bogens appendiks findes en udførlig manual til effektive kognitive metoder, der kan anvendes i et samarbejde mellem forældre, lærere, pædagoger og psykologer.

Bogen henvender sig til psykologer, lærere, pædagoger, forældre til børn med disse vanskeligheder samt til alle, der er interesserede i børns velfærd.